

Національний технічний університет України
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Кафедра соціології

Соціологія комунікації за умови конфлікту

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	C - соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність	C5 Соціологія
Освітня програма	Врегулювання конфліктів і медіація
Статус дисципліни	Вибіркова
Форма навчання	очна(денна)
Рік підготовки, семестр	3 курс, весняний семестр
Обсяг дисципліни	4 кред. ЕКТС/120 годин: 16 годин лекцій, 30 годин семінарів, 74 годин самостійна робота
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Залік, МКР
Розклад занять	https://schedule.kpi.ua/
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор і практичні: к.філос.н., доц. Коломієць Тетяна Володимирівна 096-327-05-56 tana_kol@ukr.net
Розміщення курсу	Moodle

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчання та результати навчання

Комунікація як необхідний елемент взаємодії індивідів, соціальних груп, суспільств, в результаті якої здійснюється передача, обмін інформацією, що вбирає в себе оцінки, значення, смисли, цінності, займає провідне місце у сфері суспільних процесів. Соціальна комунікація пронизує всі сторони життєдіяльності суспільства, конституюючи соціальні спільноти, системи, організації. Таким чином, дослідження соціального життя базується на дослідженні комунікативних процесів.

Сучасний науковий дискурс, спрямований на розгляд і розуміння сутності комунікації, визначений двома протилежними тенденціями. З одного боку, комунікація розглядається з точки зору її медіальних аспектів, тобто як форма трансляції інформації, смислів, значень, цінностей, тощо за допомогою сигналів, знаків, образів, текстів. Ця концепція комунікації визначена поширенням інформаційно-комунікативних технологій у сучасному суспільстві та перетворенні його на так зване інформаційне суспільство. З іншого боку, комунікація постає як джерело породження смислів соціальної взаємодії, у системі яких взагалі можлива ця соціальна взаємодія як цілераціональна діяльність. Даний курс «Соціологія комунікації за умови конфлікту» має на меті поєднати ці два зазначені аспекти дослідження соціальної комунікації з метою подолання редукціонізму розгляду соціальної комунікації в межах лінгвістики, інформатики, комунікативістики. У центрі уваги курсу «Соціологія комунікації за умови конфлікту» — моделі,

характеристики, види, рівні, властивості соціальної комунікації за умови конфлікту. Володіння основними знаннями з даної проблематики дозволяє діагностувати, визначати і регулювати конфлікти різних рівнів і масштабів.

Курс «Соціологія комунікації за умови конфлікту» є важливою складовою циклу професійної підготовки. Він закладає основу для отримання майбутніми соціологами більш глибоких і детальних знань з проблем врегулювання конфліктів та медіації.

Комунікація з викладачем можлива і заохочуватиметься в межах навчальних занять, а також в межах консультацій з викладачем, місце та час якої повідомляється студентам додатково.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Дисципліна перебуває у певному зв'язку з дисциплінами соціологічного, політологічного, правового циклу, що створюють загальну світоглядну і методологічну основу для сприйняття здобувачами змісту пропонованої дисципліни.

Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опановувати комунікативні навички та вирішувати складні конфліктні ситуації під час професійної діяльності.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Проблема соціальної комунікації в історії соціологічної думки.

Тема 2. Особливості соціальної комунікації за умови конфлікту

Тема 3. Аналіз комунікативного процесу.

Тема 4. Основні моделі комунікації.

Тема 5. Рівні комунікації. Міжособистісний рівень.

Тема 6. Письмова і усномовна комунікація: характерні риси, властивості.

Тема 7. Невербальна комунікація в конфліктних ситуаціях.

Тема 8. Роль емоційного інтелекту у процесі комунікації за умови конфлікту.

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацьовувати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література:

1. Зражевська Н.І. Теорія медіа та суспільства : навч. посіб. / Н.І. Зражевська. — К. : Київ: ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. — 198 с.
https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/45235/1/N_Zrazhevska_Posibnik_TMS_pravki_2_watermark_20_22_FJ.pdf?utm_source=chatgpt.com
2. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеева. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с. https://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/maket-vijna...2022dlya-tipografiivse.pdf?utm_source=chatgpt.com
3. Яськів Б., Карпчук Н., Пелех О. Структура стратегічних комунікацій під час війни: кейс Telegram-каналу Insider Ukraine (2022). Politologija, vol. 107, núm. 3, pp. 90-119, 2022.
https://www.redalyc.org/journal/6948/694873801003/html/?utm_source=chatgpt.com

4.2 Допоміжна література:

1. Дроздовський Д. Три бесіди, які можуть змінити світ / Дмитро Дроздовський // Всесвіт. – 2008. - №2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/449/41/>

2. Єрескова Т., Молоціян В. (2024). Діяльнісні наративи як інструмент аналізу медіа-споживання в умовах емерджентних викликів. Проблеми розвитку соціологічної теорії: Воєнні виклики, суспільні реакції та концептуальні рефлексії. Матеріали XXI Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми розвитку соціологічної теорії: воєнні виклики, суспільні реакції та концептуальні рефлексії» (6 грудня 2024 року, Київський національний університет імені Тараса Шевченка). – К.: Видавництво «Наукова столиця», 2024. – 208 с. https://sociology.knu.ua/sites/default/files/newsfiles/2024_issues_in_the_development_of_sociological_theory_proceedings.pdf?utm_source=chatgpt.com
3. Кастельс Мануель. Інтернет- галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. К.: Ваклер, 2007. https://chtyvo.org.ua/authors/Kastels_Manuel/Internet-galaktyka_Mirkuvannia_schodo_Internetu_biznesu_i_suspilstva/
4. Куліченко А. К. Невербальна комунікативна поведінка та її компоненти: з історії питання / А. К. Куліченко // Держава та регіони. Сер. Гуманіт. науки. - 2011. - Вип. 1. - С. 78-84.
5. Мак-Люен, Маршалл. Галактика Гутенберга [Текст] : становлення людини друк. кн. / Маршалл Мак-Люен ; [пер. з англ. А. А. Галушки, В. І. Постнікова]. - Вид. 3-тє. - К. : Ніка-Центр, 2011. - 392 с. - (Серія "Зміна парадигми". вип. 1). <https://booksonline.com.ua/view.php?book=102371>
6. Про деякі категорії соціології розуміння // Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Макс Вебер; Перекл. з нім., післям. та комент. О. Погорілого. – Київ: Основи, 1998. - С. 104-156.
7. Тоффлер Е. Третя Хвиля [Текст] / Елвін Тоффлер ; пер. з англ. А. Євса; ред. пер. Ш.В. Шовкун. - К. : Видавничий дім "Всесвіт", 2000. - 475 с.
8. Innis H. Empire and Communication. / Harold Innis; London, Oxford Press. 1950. – 230p.
9. Morozov E. To Save Everything, Click Here. The Folly of Technological Solutionism /Evgeny Morozov. – New York: PublicAffairs., 2013. – 432p. https://www.jstor.org/stable/10.5325/jinfopoli.4.2014.0173#metadata_info_tab_contents

В якості допоміжних матеріалів пропонується використання інформаційні ресурси кафедри соціології, що містять відеоматеріали з лекціями провідних вчених, їх монографії і статті, а також методичні матеріали і архів фахового наукового видання кафедри.

1. <http://www.sociology.kpi.ua/literature> - кафедра соціології КПІ ім.Ігоря Сікорського
2. <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/> - Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. Соціологія. Політологія. Право.
3. <http://i-soc.com.ua/journal/content.php> – Социология: теория, методы, маркетинг.
4. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
5. <https://prometheus.org.ua/>. Найкращі онлайн-курси України та світу.

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

Лекція 1. Тема: Проблема соціальної комунікації в історії соціологічної думки.

Проблеми комунікації в античній культурі. Соціокомунікативна проблематика в Древній Греції. Сократ. Платон. Аристотель. Цицерон. Ораторське мистецтво як форма соціальної комунікації. Особливості розвитку соціальної комунікації в епоху Середньовіччя. Комунікативна проблематика в християнській і новоевропейській культурі. Еволюція соціальної комунікації доби Нового часу.

СРС: Філософські джерела формування теорії комунікації.

Лекція 2. Тема: Особливості соціальної комунікації за умови конфлікту.

Поняття конфлікту, соціальні конфлікти. Витоки, основні принципи розуміючого підходу до вивчення комунікативних феноменів. Екзистенціалізм. Діалогічний принцип М.Бубера, роль діалогу у врегулюванні

конфліктів. Соціально-політичне значення прощення. Цінності та інтереси учасників конфлікту.

СРС: Інтерпретація причин конфлікту сторонами конфлікту.

Лекція 3. Тема: Аналіз комунікативного процесу.

Основні елементи комунікативного процесу: джерело (відправник), повідомлення, канал, отримувач, зворотній зв'язок. Роль зворотнього зв'язку у процесі комунікації. Модель кодування / декодування інформації С.Холла. Код як система організації знаків. Денотативний і конотативний зміст. Результативність як проблема адекватності сприйняття інформації. Фонетичні, семантичні, стилістичні, логічні бар'єри. Міжкультурні бар'єри.

СРС: Комунікаційні бар'єри.

Лекція 4. Тема: Основні моделі комунікації.

Основні моделі комунікації. Критерії диференціації моделей комунікації. Лінійна модель Аристотеля. Модель Г.Ласвелла. Модель Шеннона – Уівера. Циркулярна модель комунікації У.Шрамма й Ч.Осгуда. Основні положення семіотичної моделі комунікації (за Ю.Лотманом). Семіотичні моделі комунікації. Міфологічні моделі комунікації. Політична міфологія (за Г.Ласвеллом).

СРС: Популізм як елемент політичної міфології.

Лекція 5. Тема: Рівні комунікації. Міжособистісний рівень.

Поняття соціальної ситуації і її структури в міжособистісній комунікації.

Аксіоми міжособистісної комунікації. Когнітивний та інтерактивний рівні комунікації. Міжособистісна взаємодія у символічному інтеракціонізмі. Концепція Дж. Міда. “Конструювання” елементів ситуації взаємодії в процесі комунікації. Буденні типізації і запас наявного знання (А. Щюц). Повсякденність як реальність особливого роду. Дорефлексивність фонових очікувань учасників взаємодії. “Гарфінкелінг” як руйнування типових зразків взаємодії (Г. Гарфінкель). Концепція міжособистісної комунікації Е.Берна.

СРС: Комунікативна дія і комунікативна компетентність (Ю. Хабермас).

Лекція 6. Тема: Письмова і усномовна комунікація: характерні риси, властивості.

Властивості, види, функції письмової комунікації. Типи фіксації письмової комунікації. Види, функції письмової комунікації. Особливості письмової комунікації. Компаративний аналіз усномовної та письмової комунікації. Роль М.Маклюена у дослідженні основних форм соціальної комунікації. Характеристики і особливості усномовної комунікації. Обряди й ритуали як форми усномовної комунікації. Діалог, монолог, полілог як форми усномовної комунікації. Особливості діалогу як форми усномовної комунікації. Суперечка: дискусія, диспут, полеміка. Характеристики мовленнєвої поведінки (артикуляція, інтонація, гучність, членороздільність).

СРС: Особливості монологу як форми усномовної комунікації.

Лекція 7-8. Тема: Невербальна комунікація в конфліктних ситуаціях. Роль емоційного інтелекту у процесі комунікації за умови конфлікту.

Сутність, характерні риси невербальної комунікації. Роль невербальної комунікації в комунікаційному процесі. Кінесика: жести, пози, міміка, погляди. Феномени невербального спілкування: дистанція, контакт очима, дизайн інтер'єру, артефакти. Проксеміка: дослідження просторових чинників комунікації. Роль Е.Холла в процесі дослідження проксеміки.

Такесика. Будинки, офіс, вулиця, поселення як комунікативне середовище. Час як чинник комунікації.

Емоційний інтелект як спосіб, метод і форма соціальної комунікації. Емоційний інтелект як показник здатності до ефективної комунікації. Точність оцінки та вираження емоцій. Теорія емоційної компетентності Д. Гоулмана. Шляхи розвитку емоційного інтелекту (самосвідомість, самоконтроль, соціальне розуміння).

Потенціал емоційного інтелекту у процесі комунікації за умови конфлікту.

СРС: Пауза і ритм. Виправлення емоційних моделей поведінки.

Семінарські (практичні) заняття

Семінарські заняття мають на меті розвиток у студентів вміння працювати з науковою літературою, приймати активну участь у дискусії, формулювати та відстоювати свою позицію, розробляти та представляти презентації з ключових тем.

Основною формою роботи на семінарському занятті є практичні кейси, які поєднують теоретичні та прикладні аспекти курсу та дозволяють діагностувати комунікативні компетентності магістрантів в поєднанні з демонстрацією та закріпленням знань. Викладач оцінює як глибину, ширину, точність понять і визначень, дану магістром під час вирішення практичних конфліктних кейсів, так і здатність оперативно реагувати на запитання аудиторії.

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять:

- сформулювати у студентів поняття сутності та підходів до визначення «комунікації»;
- сформулювати знання особливостей комунікації з зовнішнім середовищем та всередині соціальної групи;
- засвоїти принципи та механізми налагодження ефективної комунікації з метою врегулювання конфліктів;

Семінарське заняття 1. Проблема соціальної комунікації в історії соціологічної думки. Витоки і основні етапи розвитку соціальної комунікації

1. Як трактували соціальну комунікацію класики соціології (Е.Дюркгейм, М. Вебер)?
2. Чим соціальна комунікація відрізняється від міжособистісної?
3. Як змінювались уявлення про комунікацію протягом ХХ ст.?
4. Яке значення має соціальна комунікація в структурі суспільства?
5. У чому полягає роль М.Маклюєна у розгляді соціальної комунікації?
6. Як технології змінювали моделі комунікації?
7. Які етапи виокремлюють дослідники комунікаційного розвитку?
8. Який вплив мала поява масових медіа на соціальну комунікацію?

Семінарське заняття 2. Особливості соціальної комунікації за умови конфлікту

1. Які особливості комунікації в умовах соціального конфлікту?
2. Як змінюється структура повідомлень у конфліктній взаємодії?
3. Яку роль відіграють емоції в конфліктній комунікації?
4. Як комунікативні бар'єри впливають на розвиток конфлікту?

Семінарське заняття 3. Роль медіації в соціальній комунікації за умови конфлікту

1. Що таке медіація і яка її мета в конфліктній комунікації?
2. Які етапи процесу медіації?
3. Які компетентності повинен мати медіатор?
4. Як медіація впливає на якість соціальної взаємодії?

Семінарське заняття 4. Аналіз комунікативного процесу

1. Які елементи включає в себе комунікативний процес?
2. У чому полягає значення зворотного зв'язку в комунікації?
3. Як впливають перешкоди (шуми) на ефективність комунікації?
4. Які фактори визначають успішність комунікативного акту?

Семінарське заняття 5. Міжкультурні бар'єри в комунікативному процесі

1. Які основні типи міжкультурних бар'єрів у комунікації?

2. Як впливають культурні відмінності на інтерпретацію повідомлень?
3. Які стратегії подолання міжкультурних непорозумінь?
4. Як толерантність сприяє ефективному міжкультурному спілкуванню?

Семінарське заняття 6. Основні моделі комунікації

1. Які моделі комунікації є базовими у сучасній науці?
2. Охарактеризуйте лінійні моделі комунікації?
3. Охарактеризуйте інтерактивні моделі соціальної комунікації?
4. Як критично оцінити ефективність конкретної моделі у соціальних комунікаціях?

Семінарське заняття 7. Міфологічні моделі соціальної комунікації

1. Як міфи впливають на формування соціального дискурсу?
2. Яку роль відіграє символіка у міфологічній комунікації?
3. У чому полягає зв'язок між масовою культурою і міфологічним мисленням?
4. Як використовуються міфологічні структури у політичній комунікації (за Г.Ласвеллом)?

Семінарське заняття 8. Рівні комунікації. Міжособистісний рівень

1. Що таке аксіоми комунікації?
2. Міжособистісна комунікація у працях Е.Берна?
3. Як формується довіра у міжособистісному спілкуванні?
4. Які фактори можуть блокувати ефективну міжособистісну комунікацію?

Семінарське заняття 9. Сім'я як комунікативна одиниця: джерела конфліктності

1. Які основні типи комунікації в родині?
2. Які комунікативні помилки найчастіше спричиняють конфлікти в сім'ї?
3. Як змінюється родинна комунікація у кризових ситуаціях?
4. Які комунікативні стратегії сприяють вирішенню сімейних конфліктів?

Семінарське заняття 10. Особливості усномовної комунікації

1. Які особливості усного мовлення як форми соціальної комунікації?
2. Як інтонація і тембр впливають на сприйняття повідомлення?
3. Яку роль відіграє контекст у процесі усної комунікації?
4. Які помилки усного мовлення сприяють виникненню непорозумінь?

Семінарське заняття 11-12. Письмова комунікація: характерні риси, властивості

1. У чому полягають переваги та недоліки письмової комунікації?
2. Як структура письмового повідомлення впливає на його ефективність?
3. Яку роль відіграє письмова комунікація у врегулюванні конфліктів?
4. Як письмова комунікація трансформується у цифрову епоху?

Семінарське заняття 13-14. Невербальна комунікація в конфліктних ситуаціях. Роль емоційного інтелекту у процесі комунікації за умови конфлікту

1. Які основні типи невербальної комунікації існують?
2. Як мова тіла може посилювати або зменшувати напруження в конфлікті?
3. Яку роль відіграють мікровирази у розпізнаванні емоцій?
4. Як культурні відмінності впливають на інтерпретацію невербальних сигналів?
5. Що таке емоційний інтелект (EQ) і з яких компонентів він складається?
6. Як EQ впливає на поведінку у конфліктних ситуаціях?
7. Як розвивати емоційну компетентність у професійному спілкуванні?
8. У чому полягає взаємозв'язок між емоціями і раціональними стратегіями врегулювання конфлікту?

Семінарське заняття 15. МКР

6. Самостійна робота студента

З метою поглиблення знань студентів з дисципліни, отримання досвіду самостійної роботи з науковою літературою, пропонується самостійне опрацювання наукової літератури з проблемних питань. Від студентів вимагається знання основних проблем та визначень семінарських тем, вільне володіння категоріальним апаратом дисципліни.

Крім того студенти заочної форми навчання мають самостійно розглянути завдання, призначені для самостійної роботи і на основі цієї інформації вільно відповідати на поставлені викладачем питання.

Самостійна робота здобувача включає:

підготовка до аудиторних занять – 64 год;

підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;

підготовка до заліку – 6 год.

Загалом – 74 год.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал навчальної дисципліни «Соціологія комунікації за умови конфлікту», студенти виконують індивідуальне семестрове завдання шляхом написання МКР у форматі академічного есе.

Відвідуваність і виконання завдань

Дисципліна є інноваційною для системи української вищої освіти. За умови практичної відсутності у вітчизняному науково-освітньому просторі комплексних навчально-наукових видань з даної проблематики, дуже важливо відвідувати лекції, на яких висвітлюватиметься систематизований навчальний матеріал, в обсязі, достатньому для опанування дисципліни магістрами. Студенту складно буде належно підготуватись до семінарського заняття, виконати практичне завдання, якщо він буде пропускати лекції. Тому для студентів, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, активна робота на лекційних заняттях просто необхідна і буде оцінюватись під час проведення експрес-контрольних. Разом з тим, відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь студента на практичних заняттях є обов'язковою і буде вимагатись. Рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях. Кожне пропущене практичне заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг студента з дисципліни. Немає конкретної кількості пропущених практичних занять, які потребуватимуть самостійного опрацювання студентом відповідних тем (виконання завдань) і додаткового спілкування з цього приводу з викладачем. Разом з тим, студент, який пропустив практичні заняття, може отримати низький рейтинг, який не дозволить допустити такого студента до заліку. В такому разі теми з пропущених семінарських занять мають бути обов'язково вивчені, а практичні завдання виконані студентом. Контроль рівня розуміння студентом пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час індивідуального спілкування з викладачем за графіком консультацій, або за можливості, під час навчального заняття («на парі»). Студент, який виконає відповідні завдання (відповідь на питання) отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

Теми і завдання для практичних занять передбачені робочою програмою дисципліни, доступні у системі «Кампус» та Moodle.

На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням. Під час активної участі у семінарських заняттях заохочується не тільки опрацювання текстів, необхідних для опанування даної теми,

а і демонстрування критичного мислення: участь у дискусіях, підняття та розкриття проблемних питань курсу, знаходження нестандартних інноваційних рішень.

Форми роботи

Навчальні заняття з дисципліни «Соціологія комунікації за умови конфлікту» проводяться у формі лекцій та семінарських занять.

На лекціях викладач формулює положення теорій сучасних теорій соціально-політичних конфліктів та моделей, видів і технік сімейної медіації, демонструє кейси сучасних конфліктів та процедур медіації, за необхідності, відтворюючи матеріал у вигляді презентації. Лекції відбуваються у формі діалогу, коли викладач задає зустрічні запитання аудиторії щодо навчального матеріалу, може попросити дати оперативну відповідь на поточне запитання, або матеріал попередніх занять.

Основною формою роботи на семінарському занятті є як відповіді на теоретичні питання, так і робота з практичними кейсами.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання

Студенти мають можливість підняти будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами. Для оскарження контрольних заходів студент має подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. В разі відсутності порозуміння щодо результату контрольного заходу, формується комісія з викладачів кафедри, яка оцінює процедуру проведення контрольного заходу та претензії студента. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає. Положення про апеляцію

https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_apeliiacii.pdf.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Неформальна освіта.

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку, визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>

Політика використання штучного інтелекту

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: опитування за темою заняття, складання практичних кейсів, виконання завдань;

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.

Семестровий контроль: **екзамен**

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

1. відповіді, вирішення завдань та доповнення відповідей інших студентів на семінарських заняттях; складання кейсів та участі у процесі дискусії на семінарських заняттях;
2. написання МКР у форматі академічного есе;

1. Робота на семінарських заняттях

Ваговий бал – 5.

Максимальна кількість балів на практичних заняттях дорівнює $5 \text{ балів} \times 14 = 70 \text{ балів}$.

Відповіді оцінюються наступним чином:

- «відмінно» – творчий підхід до розкриття проблеми, участь у симуляційних вправах, складання кейсів – 5 балів;
- «добре» – глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція, складання кейсів – 4 балів;
- «задовільно» – обґрунтоване розкриття проблеми з певними недоліками – 3 бали;
- «незадовільно» – повна пасивність на семінарському занятті – 0 балів.

Викладач оцінює роботу студента на практичному занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на практичних заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації. Рейтинг студента повідомляється студенту на занятті чи в особистому кабінеті електронного кампусу.

2. Модульна контрольна робота

МКР передбачає написання творчого есе.

Оцінювання відповіді на питання здійснюється за наступними критеріями:

- «відмінно» – 27-30 балів – есе повністю розкриває тему, містить чітку власну позицію; виступ на семінарі логічно презентує основні ідеї есе;
- «добре» – 22-26 балів – тема загалом розкрита, аргументація достатня; виступ передає ключові ідеї есе з окремими неточностями;
- «задовільно» – 18-21 бал – тема розкрита частково, аргументація поверхова; виступ фрагментарний;
- «незадовільно» – менше 18 балів – тема не розкрита, відсутня аргументація.

3. Заохочувальні бали

Всього не більше 10 балів за такі види робіт:

- за науково-дослідницьку діяльність (участь у конференціях, конкурсах студентських робіт, публікації);
- участь у факультетських олімпіадах з дисципліни та всеукраїнських олімпіадах.

Рейтингова оцінка з навчальної дисципліни доводиться до здобувачів на заліку під час заліково-екзаменаційної сесії.

Здобувачі, які мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

Зі здобувачами, які мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, викладач проводить семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи або співбесіди.

4. Залік.

Ваговий бал – 100.

Залік передбачає відповідь студента на два питання. Питання є різними за змістом, відповідають тематиці лекцій, семінарів, самостійної роботи, питань з самоконтролю. Кожне питання оцінюється в 50 балів.

Критерії оцінювання:

48-50 балів - студент демонструє глибоке знання змісту навчального матеріалу, здатність до системного й міждисциплінарного аналізу проблем курсу; вільно й коректно використовує наукові поняття та терміни, формулює логічні, аргументовані висновки, виявляє власну обґрунтовану позицію щодо дискусійних питань;

43-47 бали - студент демонструє дуже добрий рівень засвоєння навчального матеріалу, добре орієнтується в основних темах курсу, здатний до аналізу та узагальнення; можливі поодинокі неточності у формулюваннях або прикладах, які не впливають суттєво на загальний рівень відповіді;

38-42 бали - студент демонструє достатньо повне розуміння основних тем і питань курсу. Використовує базову наукову термінологію, однак аналіз є переважно описовим; висновки сформульовані, але не завжди достатньо аргументовані;

33-37 бали - студент демонструє загальне уявлення про навчальний матеріал, але відповіді містять помітні неточності у визначеннях, прикладах або логіці викладу; застосування наукової термінології є обмеженим, аналітична складова виражена слабо;

30-32 бали - студент демонструє фрагментарні знання окремих тем курсу, орієнтується лише в частині ключових понять; відповіді неповні, поверхові, висновки недостатньо обґрунтовані;

0-29 балів - студент не орієнтується у ключових поняттях і проблематиці курсу; відповіді нелогічні або відсутні.

Умови позитивної проміжної атестації:

Для отримання «зараховано» з першої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 10 балів, для отримання «зараховано» з другої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 20 балів.

Умови допуску до заліку:

Умовою допуску студента до заліку є зарахування модульної контрольної роботи.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Рейтингова оцінка здобувача (бали)	Університетська шкала оцінок рівня здобутих компетентностей (результатів навчання)
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно

Можливі відмітки у відомості семестрового контролю:

Не допущено	Невиконання умов допуску до семестрового контролю
Усунено	Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки
Не з'явився	Здобувач, був допущений, але не з'явився на залік

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації студентам

Працюючи на лекції, студентам важливо застосовувати техніку конспектування основних понять, ознак, класифікацій, визначень, процедур, про які розповідатиме викладач. Якщо студент буде уважно слухати, фіксувати відповідний матеріал, потім прочитає цей текст, застосує його при вирішенні завдання чи підготовці до практичного заняття. Якщо після цього студент презентує свою обґрунтовану позицію (думку), критично оцінить позиції (думки) інших студентів, ставитиме питання викладачу та студентам – обсяг засвоєного ним навчального матеріалу і глибина його розуміння збільшуватиметься в рази.

Під час підготовки до практичного заняття студент/ка має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, бажано ознайомитись з додатковими ресурсами в мережі. При виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовані студенти не повинні залишатись пасивними спостерігачами, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж студент не ознайомився з навчальним матеріалом, йому варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Під час відповіді не треба боятися помилитися – одним з важливих завдань вивчення гуманітарних дисциплін є вироблення вміння логічно мислити і відповідно висловлювати власні думки. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи студента і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й оптимізувати процедуру проходження семестрового контролю.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відеоконференцій та освітньої платформи Сікорський для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено к.філос.н., доценткою кафедри соціології Коломієць Тетяною Володимирівною

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 16 від 23.06.2026)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 7 від 30.06.2026)

Тематика модульних контрольних робіт:

1. Розкрийте роль ненасильницької комунікації в процесі урегулювання конфліктів.
2. Проаналізуйте поняття «спілкування», «мовна діяльність», «комунікація», «інтеракція» «конфлікт».
3. Визначте сутність поняття «моделі комунікації».
4. Проаналізуйте теорію «мовного дефіциту».
5. Охарактеризуйте роль діалогічної комунікації у врегулюванні конфліктів.
6. Розкрийте лінійну модель комунікації Г.Лассуела, вкажіть на її недоліки.
7. Охарактеризуйте роль позицій та інтересів учасників комунікації за умови конфлікту.
8. Проаналізуйте роль медіації в комунікації за умов конфлікту.
9. Визначте поняття та основні риси масової комунікації.
10. Розкрийте сутність принципів медіації.
11. Зазначте витоки, основні принципи розуміючого підходу до вивчення комунікативних феноменів.
12. Проаналізуйте концепцію інформаційного суспільства О. Тоффлера.
13. Охарактеризуйте роль інтерпретації в соціальній комунікації.
14. Проаналізуйте розуміння масового суспільства та масової культури в критичній теорії (франкфуртська школа).
15. Розкрийте роль і значення соціолінгвістики у процесі вивчення соціальної комунікації.
16. Зазначте характеристики і особливості усномовної комунікації.
17. Аргументуйте відмінність суспільств усної та письмової культури за Г. Маклюеном.
18. Визначте сутність комунікативних бар'єрів.
19. Охарактеризуйте інформаційні, нормативні, ідентифікуючі, культуротворчі функції масової комунікації.
20. Проаналізуйте проблему довіри у ненасильницькій комунікації.

Основні питання до заліку:

1. Основні комунікативні революції: виникнення мови, писемності, книгодрукування, електронних засобів комунікації.
2. Значення писемності для розвитку соціальної комунікації.
3. Вплив книгодрукування на соціальну комунікацію («Галактика Гуттенберга» М.Маклюена).
4. Втрати і здобутки писемно-друкованої культури.
5. «Галактика INTERNET» М.Кастельса.
6. Основні джерела вивчення соціальної комунікації.
7. Роль соціобіології (Е.Уілсон) у розвитку соціальної комунікації.
8. Значення ідей соціолінгвістики для вивчення соціальної комунікації.
9. Взаємодія комунікації і соціальних структур.
10. Теорія мовного дефіциту Б.Бернстайна. Поняття «розгорнутого коду», «звуженого коду».
11. Основні джерела дослідження соціальної комунікації.
12. Поняття конфлікту, соціальні конфлікти.
13. Витоки, основні принципи розуміючого підходу до вивчення комунікативних феноменів. Екзистенціалізм.
14. Роль діалогу у врегулюванні конфліктів. Соціально-політичне значення прощення.
15. Цінності та інтереси учасників конфлікту.
16. Інтерпретація причин конфлікту сторонами конфлікту.
17. Принципи медіації (принцип конфіденційності, принцип добровільності, принцип нейтральності медіатора).
18. Процедура медіації (премедіація, етапи медіації, сепаратні зустрічі, результати медіації).
19. Медіація в різних сферах суспільного життя (шкільна медіація, сімейна медіація, медіація у громаді).
20. Основні елементи комунікативного процесу: джерело (відправник), повідомлення, канал, отримувач, зворотній зв'язок.
21. Роль зворотнього зв'язку у процесі комунікації.
22. Код як система організації знаків.
23. Комунікаційні бар'єри: фонетичні, семантичні, стилістичні, логічні бар'єри.
24. Основні моделі комунікації.
25. Модель Г.Ласуелла.
26. Основні положення семіотичної моделі комунікації (за Ю.Лотманом).
27. Міфологічні моделі комунікації. Семіотичні моделі комунікації.
28. Ненасильницьке спілкування М.Розенберга.
29. Роль емпатії у ненасильницькій комунікації.
30. Зв'язок почуттів з потребами.
31. Довіра у ненасильницькій комунікації.
32. Шляхи створення атмосфери довіри (оптимальне місце комунікації, особисті контакти, уникання диктату термінів, гарантія захищеності, заохочення емоцій).
33. Роль ненасильницької комунікації у вирішенні конфліктів.
34. Характеристики і особливості усномовної комунікації. Обряди й ритуали як форми усномовної комунікації.
35. Діалог, монолог, полілог як форми усномовної комунікації.
36. Особливості діалогу як форми усномовної комунікації.
37. Суперечка: дискусія, диспут, полеміка.
38. Особливості монологу як форми усномовної комунікації.
39. Властивості, види, функції письмової комунікації, типи фіксації письмової комунікації.
40. Види, функції письмової комунікації.
41. Компаративний аналіз усномовної та письмової комунікації.
42. Роль М.Маклюена у дослідженні основних форм соціальної комунікації.
43. Сутність, характерні риси невербальної комунікації.
44. Роль невербальної комунікації в комунікаційному процесі: кінесика: жести, пози, міміка, погляди.

45. Феномени невербального спілкування: дистанція, контакт очима, дизайн інтер'єру, артефакти.
46. Проксеміка: дослідження просторових чинників комунікації.
47. Роль Е.Холла в процесі дослідження проксеміки.
48. Поняття соціальної ситуації і її структури в міжособистісній комунікації.
49. Аксиоми міжособистісної комунікації.
50. Когнітивний та інтерактивний рівні комунікації.
51. Міжособистісна взаємодія у символічному інтеракціонізмі: концепція Дж. Міда.
52. "Конструювання" елементів ситуації взаємодії в процесі комунікації.
53. Буденні типізації і запас наявного знання (А. Щюц).
54. Повсякденність як реальність особливого роду.
55. "Гарфінкелінг" як руйнування типових зразків взаємодії (Г. Гарфінкель).
56. Концепція міжособистісної комунікації Е.Берна.
57. Поняття сім'ї. Види, типи сімей.
58. Сімейні конфлікти: поняття, типологія.
59. Гендерно-рольові конфлікти в сім'ї. Патріархальні та егалітарні сім'ї.
60. Причини виникнення та шляхи врегулювання конфліктів у в сім'ї.
61. Концепція відповідального батьківства.
62. Трансформація сучасної сім'ї.
63. Поняття, характеристики малої групи, комунікативна структура малої групи.
64. Основні експерименти по циркуляції інформації в групі. (Експерименти А.Бейвеласа).
65. Міжкультурна комунікація: етнічний та національний рівні.
66. Масова комунікація як соціальний інститут, взаємодія ЗМІ з іншими інституційними системами суспільства.
67. ЗМК і політика: аналіз взаємовпливу.
68. Аналіз праці П.Бурдьє «Про телебачення і журналістику»
69. Засоби масової комунікації: визначення, види, еволюція, електронні засоби масової комунікації.
70. Аудиторія як об'єкт інформаційного впливу.
71. Віртуалізація соціальних відносин, симулякри і гіперреальність (Ж. Бодрийяр).
72. Глобальна мережа: соціальні та культурні функції.
73. Бізнес і засоби масової комунікації.
74. ЗМІ і реклама, соціальна реклама в ЗМК.
75. Маніпуляція свідомістю, прийоми та технології маніпуляції суспільною свідомістю.
76. Поняття, види ефектів у ЗМК, сутність, типи масовокомунікаційних ефектів.
77. Сутність, соціальна природа та історична обумовленість масової комунікації.
78. Поняття масового суспільства і масової культури: форми та характеристики.